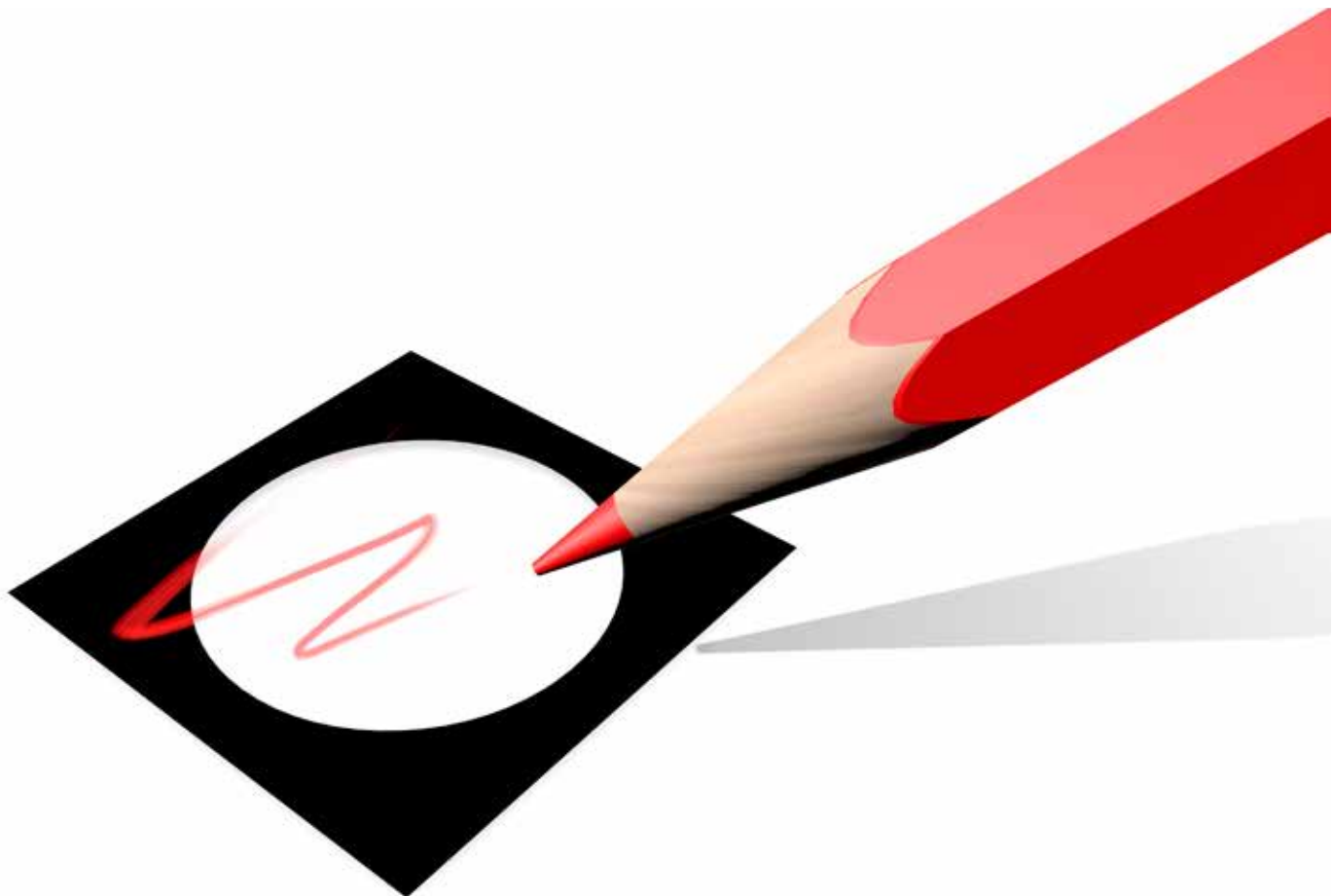

Een inclusief coalitieakkoord voor uw gemeente

december 2017

*Voor en na de gemeenteraadsverkiezingen werken
aan inclusief gemeentebesleid*

ieder(in)

Inhoud

Vooraf	3
Een inclusief coalitieakkoord	4
Hebben het coalitieakkoord en collegeprogramma voldoende aandacht voor mensen met een beperking?	4
Zijn het coalitieakkoord en collegeprogramma begrijpelijk?	4
Wat kunt u doen met uw bevindingen?	5
Coalitieakkoord: de totstandkoming	6
Hoe komt een coalitieakkoord tot stand?	6
Hoe komt een collegeprogramma tot stand?	7
Wat staat er in een collegeprogramma?	7
Wat kunt u doen?	7
Collegeprogramma: de uitvoering	9
Coalitieakkoord de nieuwe norm	9
Betrokken bij de uitvoering	9
Wat kunt u doen?	10
Verder lezen	12

Vooraf

Het coalitieakkoord vormt de basis van al het gemeentelijk beleid. Daarom is het coalitieakkoord heel interessant voor de belangenbehartiger. Na de verkiezingen spreken de partijen die samen het college van B en W gaan vormen op hoofdlijnen af wat ze de komende vier jaar willen doen en bereiken. Dit is het coalitieakkoord. Bij het opstellen van het coalitieakkoord is het belangrijk dat er aandacht is voor de belangen van mensen met een beperking of chronische ziekte. Wat kun je als belangenbehartiger doen om een coalitieakkoord te krijgen dat de participatie van mensen met een beperking optimaal bevordert? Waar moet een inclusief coalitieakkoord eigenlijk aan voldoen? En hoe kun je ervoor zorgen dat een inclusief akkoord ook wordt uitgevoerd? In dit informatieblad vindt u antwoord op deze vragen.

Een inclusief coalitieakkoord

Na de verkiezingen maken de fracties die het nieuwe college van B en W gaan vormen samen een coalitieakkoord. In het coalitieakkoord geven de fracties aan wat zij de komende vier jaar willen bereiken. Het college werkt het coalitieakkoord vervolgens uit tot een richtinggevend collegeprogramma. Het collegeprogramma bevat financiële kaders op hoofdlijnen. Akkoord en programma vormen de inhoudelijke basis van de Planning- en Control-cyclus van de gemeente.

Een coalitieakkoord en collegeprogramma zijn inclusief als er op alle onderdelen (visie en uitwerking van de activiteiten) rekening wordt gehouden met de maatschappelijke positie en behoeften van mensen met een beperking.

Hebben het coalitieakkoord en collegeprogramma voldoende aandacht voor mensen met een beperking?

Om een indruk te krijgen of in het coalitieakkoord en collegeprogramma voldoende aandacht is voor mensen met een beperking of een chronische ziekte, kunt u de volgende dingen doen:

1. Kijk of uw eigen speerpunten en prioriteiten terugkomen in akkoord en programma.
2. Kijk of belangrijke toezeggingen van politici in het coalitieakkoord terecht gekomen zijn. Het kan gaan om toezeggingen in hun partijprogramma, maar ook om beloftes die politici tijdens de verkiezingscampagne hebben gedaan.
3. Waarschijnlijk staan in het akkoord zaken die u niet verwacht had. Ga na wat ze betekenen voor mensen met een beperking of chronische ziekte.

Zijn het coalitieakkoord en collegeprogramma begrijpelijk?

Een ander kenmerk van een inclusief coalitieakkoord en collegeprogramma is dat het voor iedere burger te begrijpen is; iedere burger heeft recht op informatie. Het college en/of de ambtenaren die het akkoord schrijven, moeten daar rekening mee houden. Een begrijpelijke tekst heeft een aantal basale kenmerken. Een begrijpelijke tekst:

- bevat alleen de belangrijkste informatie,
- is geschreven in eenvoudige taal,
- bestaat uit zinnen die steeds één boodschap bevatten.

Om de begrijpelijkheid van het coalitieakkoord en collegeprogramma te toetsen, kunt u de volgende checklist gebruiken:

- Is de tekst niet te lang? Bevat het akkoord geen overbodige informatie.
- Zijn de zinnen niet te lang (gemiddeld 7 woorden per zin, maximaal 10 woorden per zin)?
- Is de regelafstand voldoende (minstens 1½)?
- Is er een groot lettertype gebruikt (punt 13 of meer)?
- Is akkoord logisch opgebouwd? Wordt de informatie stap voor stap aangeboden?
- Bevat elke alinea slechts één boodschap?
- Zijn er eenvoudige titels en tussenkopjes gebruikt?
- Staat er geen jargon, vaktaal en technische termen in de tekst?
- Is de informatie concreet? Staan er voldoende praktische voorbeelden in?
- Worden woorden als 'zullen', 'kunnen' e.d. vermeden?
- Worden ingewikkelde relaties altijd uitgelegd?

Ook een goede vormgeving is onmisbaar voor de begrijpelijkheid van het coalitieakkoord en collegeprogramma. Voor veel lezers is het bovendien ook prettig om illustraties bij de tekst te zien. Illustraties maken een tekst aantrekkelijker en gemakkelijker te begrijpen. En ook belangrijk om na te gaan: is het coalitieakkoord en collegeprogramma ook in andere leesvormen te krijgen (bijvoorbeeld in grote letters, voorleesbare Word- of pdf-versie)?

Wat kunt u doen met uw bevindingen?

Als u constateert dat in het coalitieakkoord en collegeprogramma onvoldoende rekening wordt gehouden met de belangen van mensen met een beperking, laat dan van u horen. Het liefst nog voordat het collegeprogramma wordt vastgesteld. Maar ook als het collegeprogramma is vastgesteld, kunt u van u laten horen. Hoe het coalitieakkoord tot stand komt leest u in het volgende hoofdstuk.

Coalitieakkoord: de totstandkoming

Bij het opstellen van het coalitieakkoord is het belangrijk dat er aandacht is voor de belangen van mensen met een beperking of chronische ziekte. Wat kun je als belangenbehartiger doen om een coalitieakkoord te krijgen dat de participatie van mensen met een beperking optimaal bevordert?

Hoe komt een coalitieakkoord tot stand?

Gemeentelijk beleid doorloopt een cyclus die begint en eindigt met de gemeenteraadsverkiezingen. Die beleidscyclus bestaat uit vier fases. In elke fase worden afspraken gemaakt of besluiten genomen die direct of indirect invloed kunnen hebben op het coalitieakkoord. In elke fase kunt u invloed uitoefenen op de beleidskeuzes die de gemeente maakt.

Het vaststellen van het coalitieakkoord is één van de vier fases. De beleidscyclus bestaat uit de volgende fases:

- 1. Beleidsvoorbereiding: inventarisatie.**
Politieke partijen verzamelen informatie om (nieuw) beleid te kunnen vormen. Dit gebeurt vooral buiten het gemeentehuis: schrijven van de verkiezingsprogramma's, campagne voeren, verkiezingen.
- 2. Kort na de verkiezingen: beleidsformulering, vaststellen coalitieakkoord.**
De politieke partijen die een coalitie gaan vormen, gaan onderhandelen over het nieuwe coalitieakkoord. Ze formuleren de doelstellingen voor het nieuwe gemeentelijk beleid en stellen daarbij prioriteiten. De onderhandelingen worden afgesloten met het opstellen van het nieuwe coalitieakkoord. Op basis daarvan wordt het nieuwe college van burgemeester en wethouders aangesteld. De wethouders vertalen het akkoord daarna in een collegeprogramma.
- 3. Beleidsuitvoering: uitvoering.**
Nadat het coalitieprogramma is vastgesteld door de nieuwe gemeenteraad, volgt de uitvoering. Deze fase duurt tot de volgende verkiezingen (doorgaans 4 jaar).
- 4. Beleidsevaluatie: monitoren en bijsturen.**
Gedurende de uitvoering wordt het collegeprogramma gemonitord. Als het nodig is, stelt de gemeenteraad het collegeprogramma tussentijds bij. Aan het eind van deze fase vindt ook de voorbereiding voor de volgende beleidscyclus plaats, op weg naar de nieuwe verkiezingen.

Hoe komt een collegeprogramma tot stand?

Het nieuwe college van B en W stelt op basis van het coalitieakkoord het collegeprogramma op. Vaak doen ze dat samen met ambtenaren en soms raadplegen ze maatschappelijke organisaties. In het collegeprogramma worden de afspraken uit het akkoord verder uitgewerkt. Het collegeprogramma wordt in samenhang met de begroting besproken en vastgesteld door de gemeenteraad.

Wat staat er in een collegeprogramma?

Het collegeprogramma begint meestal met een brede toekomstvisie van de gemeente. Daarna wordt per beleidsterrein een visie op het desbetreffende beleid geschetst. Daarna volgen actiepunten. Het collegeprogramma gaat meestal niet in op concrete misstanden, maar schetst het bredere beleidskader.

Wat kunt u doen?

Invloed uitoefenen op de totstandkoming van het coalitieakkoord kan op verschillende momenten en op verschillende manieren vóór en direct na de verkiezingen. Breng uw visie op een inclusief coalitieakkoord onder de aandacht van de betrokken politieke partijen en politici.

- **Verkiezingsprogramma's**

Probeer uw belangrijkste aandachtspunten in de verkiezingsprogramma's van politieke partijen te krijgen. Verkiezingsprogramma's vormen vaak de basis voor het coalitieakkoord. Bied aan om concrete voorbeeldteksten aan te leveren.

- **Onderhandelingen over het coalitieakkoord**

De onderhandelingen over het coalitieakkoord zijn een belangrijk moment. De onderhandelingen bepalen uiteindelijk wat voor coalitieakkoord er gaat komen. Tijdens deze onderhandelingen kunt u uw wensen nogmaals aangeven, terugkomen op toezeggingen, verwijzen naar wetten.

Benader hiervoor in ieder geval de mensen die het akkoord gaan schrijven. Leg – persoonlijk of per brief – uit welke punten niet in het coalitieakkoord mogen ontbreken. Lever meteen concrete voorbeeldteksten aan. Vanaf medio januari 2018 kunt u bij Ieder(in) voorbeeldteksten opvragen.

Invloed uitoefenen op de totstandkoming van het collegeprogramma kan op verschillende momenten en op verschillende manieren ná de verkiezingen. Breng uw visie op een inclusief coalitieakkoord onder de aandacht van de betrokken politici en ambtenaren.

- **Vaststellen van het collegeprogramma**

Het collegeprogramma wordt in de gemeenteraad besproken en vastgesteld. Op dat moment kunt u uw visie nog naar voren brengen. Raadsleden kunnen nog vragen om aanpassingen van de tekst of de focus van de uitvoering veranderen.

Breng uw kritiekpunten op het eerdere coalitieakkoord naar voren. Geef aan waarom dat in het collegeprogramma nog bijgesteld kan worden. Dat kan schriftelijk of via het inspreken tijdens raads- en commissievergaderingen.

Geef aan wat de consequenties zijn van het collegeprogramma voor mensen met een beperking. Vraag of de partijen dit beseffen en of ze het hier mee eens zijn. Zo niet, wat ze aan de onverwachte effecten willen gaan doen.

Geef aan dat u gedane uitspraken/suggesties van vóór de verkiezingen wel of niet terugziet in het eerdere coalitieakkoord.

Geef aan of gedane uitspraken door mensen die bij dit akkoord betrokken zijn en er verantwoordelijk voor worden, al dan niet terug te vinden zijn in de tekst. Vraag waarom die uitspraken niet in het collegeprogramma zijn opgenomen.

Als het collegeprogramma moeilijk leesbaar is, vraag dan om een leesbare en begrijpelijke versie van het akkoord.

Kiest u voor het sturen van een brief (schriftelijke inbreng), houdt dan in de gaten of u op tijd reactie krijgt. Krijgt u geen antwoord, ga dan telefonisch na wat er met uw brief is gebeurd.

Zoek zo nodig de publiciteit. Schrijf een persbericht over uw bevindingen. Geef daarin aan waarom het collegeprogramma tekortschiet. Neem eventuele reacties van politici in het persbericht mee.

Collegeprogramma: de uitvoering

Als de onderhandelingen achter de rug zijn en het collegeprogramma is vastgesteld, volgt de uitvoering. Ook op de uitvoering van het collegeprogramma kunt u invloed uitoefenen. Houd oog voor de uitvoering van de plannen, zorg dat u tijdig inzicht krijgt in de concrete uitvoeringsdocumenten. Toets deze aan de kaders die in het coalitieakkoord en het collegeprogramma zijn vastgelegd. Laat zien wat de consequenties zijn van het beleid voor mensen met een beperking of chronische ziekte, ga daarover in gesprek en probeer zo nodig de uitvoering bij te sturen.

Coalitieakkoord de nieuwe norm

Voor politieke partijen die na de coalitieonderhandelingen onderdeel zijn van het college van B en W, is het coalitieakkoord de nieuwe norm. Ze hebben in de coalitieonderhandelingen mogelijk bepaalde concessies moeten doen en hebben daardoor niet meer helemaal hun handen vrij om precies te doen wat er in hun verkiezingsprogramma staat.

Betrokken bij de uitvoering

Bij het uitvoeren van het collegeprogramma zijn de gemeenteraad, het college van burgemeester en wethouders en gemeenteambtenaren betrokken.

Gemeenteraad

De gemeenteraad is het algemeen bestuur en staat aan het hoofd van de gemeente. De gemeenteraad is de baas. De raad bepaalt concreet, herkenbaar en meetbaar wat de gewenste resultaten van het gemeentebestuur moeten zijn en controleert de uitvoering.

College van B en W

Het college van B en W is als dagelijks bestuur verantwoordelijk voor de uitvoering van de besluiten die de gemeenteraad neemt. De college van burgemeester en wethouders zetten de plannen van de gemeenteraad om in beleid.

Gemeenteambtenaren

Voor het maken en het uitvoeren van het beleid vertrouwen wethouders op hun gemeenteambtenaren. Het college moet alle gemaakte plannen en verordeningen door de gemeenteraad laten goedkeuren.

Wat kunt u doen?

- **Verzamel informatie**

Specifieke informatie over uw gemeente, bijvoorbeeld vragen over vergaderingen en openbare documenten, kunt u opvragen bij de griffier (ook wel de griffie). Telefoonnummers en e-mailadressen zijn te vinden op de website van uw gemeente.

Wil u iets weten over de standpunten van politieke partijen over specifieke onderwerpen, neem dan contact op met de partijvertegenwoordiger die over dat onderwerp het woord voert, of met de secretaris van de partij.

Iedere gemeente heeft een eigen website. Via die website kan u als burgerinformatie opzoeken over bepaalde regels en voorzieningen, en kan u dingen aanvragen. Maar u vindt er ook informatie over het bestuur van de gemeente. Over de samenstelling van de gemeenteraad en het college van burgemeester en wethouders bijvoorbeeld, of over de vergaderagenda. Ook zijn via de website van de gemeente de verslagen van de vergaderingen terug te vinden.

Ook hebben de politieke partijen die in jouw gemeente actief zijn vaak een eigen website. Deze zijn niet in alle gevallen heel actueel, maar vaak is er in ieder geval informatie te vinden over het verkiezingsprogramma en over de (kandidaats-) gemeenteraadsleden.

- **Leg contact met wethouders en betrokken ambtenaren**

Zoek na het vaststellen van het collegeprogramma contact met de verantwoordelijke wethouders. Vraag hen naar hun ideeën over uitvoering van het collegeprogramma.

Zoek ook contact met de ambtenaren in uw gemeente die over de voor u belangrijke beleidsterreinen gaan. Zij helpen om het collegeprogramma te vertalen in actieplannen. Ga in gesprek over de uitvoering van het collegeprogramma en monitoreren van het plan van aanpak.

- **Lobby bij commissies sociaal domein**

Onderwerpen die in de gemeenteraadsvergaderingen besproken worden, worden meestal voorbereid in verschillende commissies waarin alle politieke partijen vertegenwoordigd zijn. Zo zal er vaak ook een speciale commissie zijn die zich bezighoudt met de onderwerpen in het sociaal domein.

Er kunnen ook burgers benoemd worden in commissies, bijvoorbeeld vanwege hun grote kennis of betrokkenheid bij een bepaald onderwerp. Een commissie bereidt punten voor die later in de gemeenteraad besproken zullen worden.

Het is een stuk efficiënter om eerst te bespreken en overeenstemming zoeken binnen de commissie, dan iedere keer met de voltallige gemeenteraad spreken. In de commissies worden standpunten en meningen gevormd, bijgesteld of totaal gewijzigd.

Voor belangengroeperingen zijn de commissievergaderingen hét moment om invloed uit te oefenen. Het vergaderrooster vindt u op de website van uw gemeente. Notulen van de commissievergaderingen zijn via de website van uw gemeente te vinden.

Inwoners van een gemeente – en dus ook belangenbehartigers – hebben het recht om hun stem te laten horen tijdens commissie- of raadsvergaderingen. Dit kan door gebruik te maken van het spreekrecht.

- **Maak gebruik van het spreekrecht bij commissie- en raadsvergaderingen**

De gemeenteraad vergadert in principe iedere week. Deze vergaderingen zijn openbaar en worden in de raadzaal van het gemeentehuis gehouden. Er is een publieke tribune waar u de vergadering kunt volgen en vergaderingen zijn vaak ook online te volgen. Ook kunnen burgers en belangenorganisaties gebruik maken van hun spreek- of inspreekrecht. Het vergaderrooster vindt u op de website van uw gemeente. Notulen van de gemeenteraadsvergaderingen zijn via de website van uw gemeente te vinden.

Maak gebruik van uw spreekrecht als u merkt dat de gemeente afwijkt van de afspraken of de bedoeling van het coalitieakkoord.

Er zijn verschillen in de manier waarop gemeenten omgaan met het spreekrecht. Over het algemeen geldt:

- Tijdens commissievergaderingen kan u inspreken over een onderwerp dat binnen de portefeuille van de commissie valt. Dat kan voorafgaande aan de behandeling van een onderwerp. De commissieleden kunnen een paar verhelderende vragen stellen, maar zullen niet met u in debat gaan.
- Tijdens raadsvergaderingen zijn de inspraak mogelijkheden vaak wat beperkter. Als u tijdens de raadsvergadering kunt inspreken, dan is dat vaak over onderwerpen die nog niet zijn besproken tijdens de commissievergadering.
- Hou u bijdrage kort en bondig. Schrijf op wat u graag kwijt wilt, zodat u het eventueel kunt voorlezen. U hebt meestal slechts 5 minuten in totaal. Als er meer sprekers zijn, of mensen die over hetzelfde onderwerp iets willen zeggen dan kan het zelfs minder zijn.
- Bij het inspreken spreek u over de inhoud, niet over personen. Het is daarom niet de bedoeling dat u namen noemt bij het inspreken.
- Het is belangrijk tijdig door te geven dat u wilt inspreken. Dat doet u door in ieder geval 24 uur van tevoren per mail of telefonisch contact op te nemen met de griffier van de gemeente. U moet daarbij alvast kort aangeven waarover u het wilt hebben.
- Het is handig om de tekst die u wilt uitspreken ook digitaal aan te leveren, zodat raadsleden jouw bijdrage kunnen nalezen. Maak daarover afspraken met de griffier.

- **Begrotingsbehandeling en jaarlijkse beleidscyclus**

Gemeentelijk beleid wordt gemaakt in stappen: zie de eerder genoemde 4 fases in de gemeentelijke beleidscyclus. De begrotingsbehandeling is onderdeel van deze cyclus. Het is voor de gemeenteraad het belangrijkste moment van het politieke jaar. Dit is het moment dat de gemeenteraad de meeste invloed kan uitoefenen op de uitvoering van het collegeprogramma.

Tijdens de begrotingsbehandeling bepaalt de gemeenteraad waar het geld naartoe gaat. Het college van B en W moet het beleid daarna op die manier gaan uitvoeren. Een groot deel van de gemeentelijke uitgaven ligt overigens vaak al wel vast: de gemeentereiniging moet het vuil ophalen, de wegen en straatlantaarns moeten onderhouden worden en er moeten bouwproducten betaald worden. De gemeenteraad kan echter bepalen wat de speerpunten zijn in het beleid en waar subsidies gegeven worden. Als belangenbehartiger kunt u proberen het beleid en de uitvoering bij te sturen. Check daarbij of de gekozen lijn in het collegeprogramma wordt gevolgd. Ook kunt u concrete problemen van burgers aandragen en hiervoor oplossingen aangeven.

- **Gebruik lokale media**

Journalisten van politieke redacties volgen de gemeentepolitiek op de voet. Daarmee zijn de lokale kranten een goede bron van informatie. Actuele informatie over het gemeentebestuur, vindt u ook op de voorlichtingspagina's en advertenties van de gemeente in lokale bladen en huis-aan-huisbladen.

- **Achterbanraadpleging**

Om het gesprek met de gemeente over de uitvoering van het collegeprogramma goed te kunnen voeren, is het belangrijk om de ervaring en kennis van uw achterban te benutten. Kennis over behoeften en knelpunten van uw achterban levert een goede onderbouwing van de belangenbehartiging op.

Verder lezen

In de handreiking 'Contact met uw achterban - Beknopte handreiking voor belangenbehartigers' vindt u suggesties hoe u contact met uw achterban kunt leggen en hoe u dit contact kunt onderhouden. Te vinden op www.iederin.nl onder Hulp en advies – Handreikingen.

In de handreiking 'Politieke beïnvloeding op lokaal niveau - Stappenplan voor effectieve belangenbehartiging' vindt u suggesties hoe u de lokale beleidsontwikkeling en -uitvoering effectief kunt beïnvloeden. Te vinden op www.iederin.nl onder Hulp en advies – Handreikingen.

In de AVI-toolkit 'De gemeentelijke beleidscyclus - Hoe wordt gemeentelijk beleid gemaakt?' geeft zicht op de wijze waarop gemeentelijk beleid wordt gemaakt binnen de gemeentelijke beleidscyclus.

Ieder(in)

Bezoekadres
Churchillaan 11
3500 AD Utrecht

Postadres
Postbus 169
3500 AD Utrecht

T 030-720 00 00
E post@iederin.nl

I www.iederin.nl

[Twitter](#)
[Facebook](#)
[LinkedIn](#)